

Мектепте тарихты оқытуда ақпараттық технологияны пайдаланудың әдістемелік жоспары

ЖАРИЯЛАНДЫ
30.04.2025

ТИРЕК СӨЗДЕР

educational platforms, history teaching, information technology, interactive lessons, multimedia tools, ақпараттық технология, интерактивные уроки, интерактивті сабақ, информационные технологии, мультимедийные инструменты, мультимедиялық құралдар, образовательные платформы, оқу платформалары, преподавание истории, тарихты оқыту

СІЛТЕМЕ

<https://bilimger.kz/178514/>

Жылқайдар Ақбота Төлегенқызы

Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті Алматы қ.,
Қазақстан

Аңдатпа

Бұл мақалада мектепте тарих пәнін оқытуда ақпараттық технологияларды қолданудың әдістемесі талқыланады. Ақпараттық технологиялар қазіргі білім беру жүйесінде үлкен орын алуда, себебі олар оқытуды тиімді әрі қызықты етіп жасаудың жолдарын ұсынады. Тарихты оқытуда мультимедиялық құралдар, электронды оқулықтар, виртуалды экскурсиялар, интернет-ресурстар және білім беру платформаларын пайдалану оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Мақалада тарихты оқытуда заманауи ақпараттық технологияларды енгізу арқылы оқу материалдарын визуализациялау, тарихи оқиғаларды тереңірек түсіну және талдау дағдыларын дамыту жолдары қарастырылады. Сонымен қатар, оқушылардың өздігінен жұмыс жасау қабілеттерін арттыру, тарих пәні бойынша білімін кеңейту, сын тұрғысынан ойлауын дамыту үшін ақпараттық технологияларды қолданудың тиімділігі көрсетіледі. Авторлар тарихты оқытудағы

инновациялық әдістердің педагогикалық және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, оларды қолданудың практикалық маңызды аспектілеріне назар аударады. Мақалада тарихты оқытудың сапасын арттыруға бағытталған нақты ұсыныстар мен әдістемелік кеңестер берілген.

Кілт сөздер: Ақпараттық технология, тарихты оқыту, мультимедиялық құралдар, интерактивті сабақ, оқу платформалары.

Жылкайдар А.Т

*Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
г.Алматы,Казахстан*

Методический план использования информационных технологий в преподавании истории в школе.

Аннотация

В данной статье рассматривается методика применения информационных технологий в обучении истории в школе. Информационные технологии занимают важное место в современной образовательной системе, так как они предлагают способы сделать обучение более эффективным и увлекательным. При преподавании истории использование мультимедийных инструментов, электронных учебников, виртуальных экскурсий, интернет-ресурсов и образовательных платформ способствует активному участию учащихся в учебном процессе. В статье рассматриваются способы визуализации учебного материала, углубленного понимания и анализа исторических событий с помощью современных информационных технологий. Также показывается эффективность применения информационных технологий для повышения самостоятельной работы учащихся, расширения знаний по истории и развития навыков критического мышления. Авторы акцентируют внимание на педагогических и психологических особенностях инновационных методов обучения истории и рассматривают практические аспекты их применения. В статье предложены конкретные рекомендации и методические советы, направленные на повышение

качества преподавания истории.

Ключевые слова: Информационные технологии, преподавание истории, мультимедийные инструменты, интерактивные уроки, образовательные платформы.

Zhylkaidar A. T

Methodological plan for using information technology in teaching history at school

Abstract

This article discusses the methodology of using information technologies in teaching history at school. Information technologies play a significant role in the modern education system, as they provide ways to make learning more effective and engaging. In history teaching, the use of multimedia tools, electronic textbooks, virtual tours, internet resources, and educational platforms ensures active participation of students in the learning process. The article explores how the integration of modern information technologies can help visualize educational material, deepen the understanding of historical events, and develop analytical skills. It also demonstrates the effectiveness of using information technologies to enhance students' independent work, broaden their historical knowledge, and foster critical thinking. The authors focus on the pedagogical and psychological features of innovative teaching methods for history and address the practical aspects of their implementation. The article provides specific recommendations and methodological tips aimed at improving the quality of history teaching.

Keywords: Information technology, history teaching, multimedia tools, interactive lessons, educational platforms.

Kіpіcne

Мақала тақырыбының өзектілігі: Мектепте тарихты оқытуда ақпараттық технологияларды пайдаланудың әдістемелік жоспарының өзектілігі бірнеше аспектілермен анықталады: Ақпараттық технологиялар сабақтарды интерактивті етуге, оқушылардың қызығушылығын

арттыруға және білім алу процесін тиімді етуге мүмкіндік береді. Ақпараттық дағдыларды дамыту: XXI ғасырда ақпараттық технологияларды меңгеру маңызды. Оқушылардың цифрлық дағдыларын қалыптастыру оларға болашақта бәсекеге қабілеттілік береді. Тарих пәні оқушыларға әлемді кеңінен таныстыруға мүмкіндік береді. Ақпараттық технологиялар арқылы тарихтың оқиғаларын визуализациялау, архивтерге қолжетімділік жасау оқушылардың тарихқа деген қызығушылығын арттырады. Оқушыларға тарихи дереккөздермен, электронды кітапханалармен, архивтермен жұмыс істеуді үйрету арқылы ақпараттық сауаттылығын арттыру. COVID-19 пандемиясы жағдайында ақпараттық технологиялардың маңызы артты. Дистанциялық оқыту формалары тарихты меңгеруде жаңа мүмкіндіктер туғызды. Ақпараттық технологиялар оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытуға, ақпаратты талдауға және бағалауға мүмкіндік береді.

XXI ғасыр — бұл ақпараттық қоғам мен технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүниеге, қоршаған ортаға, өркениетті елдің ертеңіне немқұрайлы қарамайтын, адамзаттың салауатты өмір сүру салтына, кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір болғандықтан Қазақстан Республикасы да ғылыми — техникалық прогрестің негізгі белгісі — қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді. Сондықтан, заманымызға сай қазіргі қоғамды ақпараттандыруда педагогтардың біліктілігін ақпараттық- коммуникациялық технологияны қолдану саласы бойынша көтеру негізгі міндеттерінің біріне айналды. Соның ішінде, атап айтсақ білім беру үрдісін ақпараттандыру дегеніміз – жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, жеке тұлғаны талабына сай деңгейлеп, бағыттап оқыту, ой өрісін өсіріп, өзіндік дүние танымын қалыптастырып, шығармашылық дамуына ықпал жасау арқылы, білім, білік дағдыларымен қаруландырып, өзін-өзі дамытуына, өз мүддесі мен қызығушылығын қанағаттандыруына, бойындағы қабілетіне сай білімін тереңдетуге толық мүмкіндік туғыза отырып, оқу — тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды айтамыз.

Қазіргі заманғы білім беру процесі оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Мұндай талап оқушылардың ақпаратпен өз бетінше жұмыс істеуін, оны шығармашылық білім өнімі түрінде қалыптастыруын қажет етеді. Бұл міндетті шешуге тарих пәнін оқытуда жобалық технологияларды дамыту көмектеседі. Бұл жағдайда түрлі ақпараттық өнімдер (мәтіндер, презентациялар, веб-беттер және т.б.) жасауға арналған, үлкен шығармашылық әлеуетке ие ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) оқушылар үшін тиімді құралға айналуы мүмкін. [1].

Ақпараттық технологиялар – бұл мәліметтерді басқару және өңдеу, сондай-ақ мәліметтерді құру, оның ішінде компьютерлік технологияларды қолдану технологияларымен байланысты пәндер мен қызмет салаларының кең класы. Кез келген педагогикалық технология ақпараттық болып табылады, өйткені технологиялық оқыту процесінің негізі ақпаратты алу және түрлендіру болып табылады[2].

Соңғы кездері ақпараттық технологияларды көбінесе компьютерлік технология деп түсінеді. Атап айтқанда, ақпараттық технологиялар ақпаратты сақтау, түрлендіру, қорғау, өңдеу, беру және қабылдау үшін компьютерлер мен бағдарламалық құралдарды пайдаланумен айналысады. АКТ қолданушылары арасында мультимедиа ұғымы қолданылады, ол көп жинақы ақпараттық орта болып табылады, оның жиынтығы мәтіндік ақпараттан (мәтіндер, сандық деректер), дыбыстан (сөйлеу, музыка, дыбыстық эффектілер), бейнеден (анимация, видео) тұрады, , графикалық кескіндер). Компьютерлерді пайдаланатын білім беру технологиялары үшін «компьютерлік технология» термині қолданылады. Компьютерді немесе жаңа ақпараттық технологияларды оқыту – студентке ақпаратты дайындау және беру процесі, оны жүзеге асыру құралы компьютер болып табылады.

Ақпараттық-компьютерлік технологияларды пайдаланатын сабақ мыналармен сипатталады:

1. бейімділік принципі: компьютерді баланың жеке ерекшеліктеріне

бейімдеу;

2. бақылау мүмкіндігі: мұғалім кез келген уақытта оқу процесін реттей алады;
3. оқытудың интерактивтілігі мен диалогтылығы; — АКТ оқушы мен мұғалімнің іс-әрекетіне «реакция жасау» мүмкіндігіне ие; Олармен диалогқа «кіру», бұл әдістемелік компьютерлік оқытудың басты ерекшелігі болып табылады.
4. жеке және топтық жұмыстың оңтайлы үйлесуі;
5. компьютермен сөйлесу кезінде оқушының психологиялық жайлылық жағдайын сақтау;
6. шексіз оқыту: мазмұндау, түсіндіру және өз қалауыңша кең қолдану .

Компьютерді барлық кезеңде қолдануға болады: сабақты дайындауда да, оқу процесінде де: жаңа материалды түсіндіру (енгізу), білімді бекіту, қайталау, бақылау.

Бұл жағдайда компьютер келесі функцияларды орындайды:

1. Мұғалімнің қызметінде компьютер: оқу ақпаратының көзі; көрнекі құрал; симулятор; диагностикалық және бақылау құралы.
2. Жұмыс құралының қызметінде: мәтіндерді дайындау, сақтау құралдары; графикалық редактор; сөйлеуді дайындау құралы.

Теледидардың, бейнемагнитофонның, кітаптың, калькулятордың мүмкіндіктерін біріктіре отырып, басқа ойыншықтарға және алуан түрлі ойындарға еліктей алатын әмбебап ойыншық бола отырып, заманауи компьютер сонымен бірге бала үшін тең құқылы серіктес, өте нәзік жауап беруге қабілетті. Екінші жағынан, оқытудың бұл әдісі мұғалімдер үшін өте тартымды: ол баланың қабілеті мен білімін жақсы бағалауға, оны түсінуге көмектеседі және оқытудың жаңа, дәстүрлі емес формалары мен әдістерін іздеуге ынталандырады. АКТ-ны қолдану оқытуды дараландыру, оқушылардың өздік жұмысын белсендіру, сабақта орындалатын тапсырмалар көлемін ұлғайту, ақпараттық технологияларды пайдалану

арқылы ақпараттық өрісті арттыру есебінен сабақтың педагогикалық мүмкіндіктерін кеңейтеді. Интернет. Кәдімгі сабақты компьютермен интеграциялау мұғалімге оқу процесін қызықты, жан-жақты және қарқынды ете отырып, өз жұмысының бір бөлігін ДК-ге көшіруге мүмкіндік береді. Мұғалімге мәтінді бірнеше рет қайталаудың қажеті жоқ (ол оны экранда көрсетті), оқушы мұғалім дәл өзіне қажет фрагментті қайталағанша күтпейді. Бұл оқыту әдісі мұғалімдер үшін де өте тартымды: баланың қабілеті мен білімін жақсы бағалауға, оны түсінуге көмектеседі, оқытудың жаңа, дәстүрлі емес формалары мен әдістерін іздеуге ынталандырады, оның кәсіби өсуіне және компьютерді одан әрі дамытуға ынталандырады. . Сабақта компьютерлік тесттер мен диагностикалық жүйелерді қолдану мұғалімге қысқа мерзімде барлық оқушылардың оқытылатын материалды меңгеру деңгейінің объективті бейнесін алуға және оны дер кезінде түзетуге мүмкіндік береді. Бұл жағдайда нақты оқушыға тапсырманың қиындық деңгейін таңдауға болады.

Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы оқу үрдісінің тиімділігін арттырудың негізгі максаттарымен жолдары.

1. Қазіргі заманғы жаңа ақпараттық технологияны қолдану арқылы оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейің қарқындалу, яғни, оқу үрдісінің сапасы мен тиімділігін, танымдық іс-әрекет белсенділігін көрсету, пәнаралық байланыстарды тереңдету, қажетті ақпаратты іздеу тиімділігі мен көлемін кеңейту.
2. Оқып үйренушінің жеке тұлғасын дамыту ақпараттық қоғам жағдайында жабдықталған өмірге өзіндік дайындықтар жүргізу, яғни, әртүрлі ойлау қабілетінің түрлерін, байланыс жолдары қабілеттілігін дамыту, күрделі жағдайлардағы шешім нұсқаларын ұсыну немесе тиімді шешімдерін қабылдау біліктілігін қалыптастыру, компьютерлік графика мен мультимедиа технологияларын пайдалану арқылы эстетикалық тәрбиелеу, ақпаратты өңдеуді жүзеге асыра білу, ақпараттық мәдениетті қалыптастырып, мәселені моделдей білуді дамыту және ең

бастысы, тәжірибелік-зерттеу іс-әрекетін жүзеге асыра білуді қамтамасыз ету.

3. Қоғамның әлеуметтік тапсырыстарын орындау жұмыстары, яғни, ақпаратты сауатты меңгерген жеке тұлға даярлау, тұтынушыны компьютер құралдарымен жұмыс істеуге үйрету және информатика аймағында кәсіптік бағдар беру жұмысын жүзеге асыру болып табылады [2].

«Жастықты жаңғыртқан отта адамның мінезі құйылады. Сондықтан бұл өртті өшірмей, одан қорықпай, қоғамға қауіпті нәрсе деп қарамай, оның еркін жануына кедергі келтірмеу керек, тек осы уақытта жастардың жан дүниесіне құйылып жатқан материалдың сапасын жақсы сақтау керек», — деп жазды К.Д. Ушинский. Жоғары сынып оқушыларының әдетте оқу пәндеріне деген таңдаулы көзқарасы айқын болады. Өмірде жетістікке жету үшін маңызды білімге деген қажеттілік бүгінгі мектеп оқушыларының ең сипатты белгілерінің бірі болып табылады.

Тәжірибе көрсеткендей, АКТ қолдану оқушылардың білім сапасын, білім деңгейін арттыруға, балалардың жалпы және арнайы дамуына көмектеседі. Білім берудің, тәрбиелеу мен дамытудың тұрақты оң нәтижелеріне қол жеткізу үшін мұғалімдер мен балалардың күштері мен ресурстарын оңтайлы пайдалануға, оқыту мен тәрбиелеудің жаңа нысандары мен әдістерін ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Сабақты дайындаған кезде мұғалім оқу материалын таңдауда бірқатар талаптарды ескере отырып өткізілетін іс-шара екенін ұмытпауы керек, ол негізгі дидактикалық принциптерді сақтауы керек: жүйелі және жүйелі, қолжетімді, сараланған тәсіл; , ғылыми т.б.. Сонымен қатар компьютер мұғалімдерді алмастырмайды, тек оны толықтырады.

Сондықтан, мектепте тарихты оқытуда ақпараттық технологияларды қолдану әдіснамасы қазіргі білім беру үдерісінде маңызды орын алады. Ақпараттық технологиялар тарих пәнін оқытуда оқушылардың қызығушылығын арттыруға, оқу процесін тиімді ұйымдастыруға және оқу материалын игеруді жеңілдетуге мүмкіндік береді. Тарихты оқытудағы ақпараттық технологиялардың тиімді әдіснамасы төмендегі бағыттарда

жүзеге асырылады:

— Электрондық оқулықтар мен ресурстар:Электрондық оқулықтар тарих пәні бойынша толық ақпарат беретін әрі интерактивті мүмкіндіктері бар құрал болып табылады. Олар оқушының өзіндік жұмысын ұйымдастыруға, жаңа тақырыптарды түсінуге, тапсырмалар орындауға мүмкіндік береді. Интернеттегі білім беру платформалары (мысалы, Google Classroom, Moodle, Khan Academy) мұғалімдерге оқушылармен байланысты нығайтуға, ресурстар мен тапсырмаларды тиімді бөлісуге көмектеседі.

— Карталар мен графиктерді қолдану:Географиялық карталар мен тарихи карталар, диаграммалар мен графиктерді қолдану арқылы оқушыларға тарихи оқиғалардың кеңістіктегі және уақыттағы орнын түсінуге мүмкіндік беріледі. Бұл әдіс тарихи процестердің даму логикасын көрнекі түрде көрсетуге көмектеседі.

-Мультимедиялық құралдар мен бейнемазмұн:Тарихи фильмдер, бейнемазмұн, анимациялар мен виртуалды экскурсиялар оқушылардың тарихи оқиғаларды жандандырып көрсетуге көмектеседі. Мұғалім тарихи тұлғалар мен оқиғаларды бейнемазмұн арқылы түсіндіріп, оқушылардың қабылдауын жақсартады.

— Виртуалды зертханалар мен симуляциялар

— Виртуалды зертханалар мен тарихи симуляциялар арқылы оқушылар тарихи процестерді тәжірибе жүзінде зерттей алады. Мысалы, белгілі бір тарихи кезеңдерде болған маңызды оқиғаларды симуляциялап, өздерінің шешімдерін қабылдау арқылы өткен ғасырлардағы қоғамдардың тіршілігін түсінуге болады.

5. Ақпараттық-измерімдік әдістер

— Тарих пәнін оқытуда онлайн тесттер мен сауалнамалар арқылы оқушылардың білімін тексеру, оны талдау және өз нәтижелерін көріп, анықтауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың білім деңгейін объективті түрде бағалауға септігін тигізеді.

6. Виртуалды мұражайлар мен деректер қорлары:

Интернеттегі виртуалды мұражайлар мен тарихи архивтер арқылы оқушылар әлемнің әр түкпіріндегі мәдени және тарихи ескерткіштермен таныса алады. Бұл әдіс дәстүрлі мұражайларға барудың орнына, оқушыларға тарихи экспонаттарды үйден шықпай-ақ көруге мүмкіндік береді. Мысалы, Ұлы Жібек жолы, ежелгі Египет немесе Қазақстан тарихының түрлі кезеңдері бойынша виртуалды экскурсиялар ұйымдастыруға болады.

Білім беру бағдарламаларын пайдалану әртүрлі халықтардың әртүрлі тарихи кезеңдердегі мәдениетінің дамуын тереңірек зерттеуге мүмкіндік береді. «Шетел классикалық өнерінің көркем энциклопедиясы» бағдарламасын және «Ежелгі дүние атласы» бағдарламасын пайдалана отырып интерактивті экскурсиялар өткізу ежелгі дүниенің музыкалық аспаптарын көруге және олардың дыбысын естуге, ежелгі дүниенің тарихи ескерткіштеріне экскурсиялар өткізуге мүмкіндік береді.[3]

7. Интерактивті оқыту мен білім беру платформалары

Интерактив деген сөз ағылшын тілінен енген “өзара әрекет” жасау деген мағынаны білдіреді. Демек, интерактивті оқыту әдістері тұлғааралық қатынасқа негізделі отырып, “жеке тұлғаны дамытуға бағытталатын” қазіргі білім беру жүйесінің ең озық, сапалы тәсілі. Интерактивті оқыту әдістері дәстүрлі оқыту әдістерінен оқу үрдісінде студенттердің өзінің өмірлік тәжірибелерін пайдалану арқылы есте берік сақтауымен, мәліметтерді талдап, жинақтау арқылы жеке және кәсіптік қабілеттерін аша алуымен ерекшеленеді[4]. Мұғалімдер сондай-ақ білім беру платформалары арқылы оқушылармен бірлесіп жұмыс істей алады.

8. Интернет зерттеу жұмыстары мен жобалар

— Оқушыларға интернет арқылы деректер жинап, зерттеу жүргізу тапсырмаларын беру арқылы олардың зерттеу дағдыларын дамытып, тарихи тақырыптарды тереңірек түсінуге көмектесуге болады.

9. Геймификация

— Геймификация әдісі ойын элементтерін оқытуға енгізуді білдіреді. Оқушыларды түрлі тарихи тапсырмалар арқылы ойын түрінде оқыту, олардың өзара бәсекеге түсуіне мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың қызығушылығын арттырады.

Қорытындылай келе, ақпараттық технологиялар тарих пәнін оқытудың тиімді құралы болып табылады. Олар оқушының танымдық қабілеттерін дамытуға, оқу процесін қызықты етуге және тарихи білімді тереңдетуге ықпал етеді. Бұл технологияларды тиімді қолдану үшін мұғалімдердің ақпараттық технологияларды меңгеруі, шығармашылық тұрғыдан қолдана білуі және жаңа әдіс-тәсілдерді үнемі іздеуі қажет.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар тарихи ақпаратты меңгеру деңгейін диагностикалаудың мүмкіндіктерін кеңейтеді. Түрлі тест жүйелері мен бағдарламалық платформалар оқушылардың білімін бағалау процесін дараландырып, олардың өзін-өзі бағалау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. Осылайша, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар:

- тарихқа деген танымдық қызығушылықты ынталандырады,
- оқу жұмысына проблемалық, шығармашылық және зерттеушілік сипат береді,
- тарих пәнінің мазмұнын жаңартуға ықпал етеді,
- оқыту процесін дараландыруға және
- оқушылардың өздігінен білім алу белсенділігін дамытуға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. *Иманбаева А. Оқу тәрбие үрдісін ақпараттандыру ділгірлігі. //Қазақстан мектебі, №2.-2000.-б.-45.*
2. *Шолпанбай С. Білім беру жүйесінде жаңа технологияларды пайдалану заман талабы.//Мектептегі шет тілі,2010.-№3-б-32.*
3. *Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе//-*

М.:Владос.-2002. – 227 с

4. . Мұхамбетжанова С.Т., Жартынова Ж.Ә. Интерактивті жабдықтармен жұмыс жасау.// Әдістемелік құрал.- Алматы,2008.-120 б

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.